

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Przesławski

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie ze skargi G. Sp. z o.o. z siedzibą w K.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie
o sygn. akt V AGa 265/21,

z udziałem Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 grudnia 2022 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym
w Katowicach w sprawie V AGa 265/21 nastąpiła przewlekłość
postępowania;**
- 2. przyznaje G. Sp. z o.o. z siedzibą w K.
od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach sumę
pieniężną w wysokości 2000 (dwa tysiące) złotych;**
- 3. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego
w Katowicach na rzecz G. sp. z o.o. z siedzibą
w K. kwotę 200 (dwieście) złotych uiszczoną tytułem opłaty od
skargi;**
- 4. oddala wniosek o zasądzenie kosztów zastępstwa
procesowego.**

UZASADNIENIE

Dnia 7 października 2022 r. (data prezentaty Sądu Apelacyjnego w Katowicach) G. Sp. z o.o. z siedzibą w K. (dalej: „skarżąca”), reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, wniosła do Sądu Apelacyjnego w Katowicach skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie V AGa 603/15, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach. Pismem z 14 października 2022 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny w Katowicach przekazał ww. skargę do rozpoznania Sądowi Najwyższemu. W przedmiotowej skardze skarżąca wniosła o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania Sądu Apelacyjnego w Katowicach w sprawie V AGa 265/21 polegającej w szczególności na braku wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej od sierpnia 2021 r. do października 2022 r. tj. przez okres 16 miesięcy;
2. przyznanie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz skarżącej kwoty 2000 zł;
3. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach na rzecz skarżącej kosztów niniejszego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Jednocześnie skarżąca wniosła o przeprowadzenie dowodów z akt sprawy rozpoznawanej przez Sąd Apelacyjny w Katowicach pod sygn. V AGa 265/21 w szczególności kart zawierających apelację, zarządzenie o przesłaniu odpisu apelacji do strony powodowej, dalszych pism procesowych, kart zawierających wyznaczenie sędziego referenta oraz pozostałego składu sędziowskiego.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że skarżąca jest stroną pozwaną w postępowaniu toczącym się na skutek pozwu „E.” Sp. z o.o. z 24 listopada 2015 r. Pierwotnie sprawa rozpoznawana była pod sygn. XIV GC 603/15. Skarżąca podniosła, że już w roku 2020 Sąd Apelacyjny w Katowicach stwierdził, iż w sprawie pierwszoinstancyjnej nastąpiła przewlekłość postępowania. Po stwierdzeniu przewlekłości sprawa była rozpoznawana przez Sąd Okręgowy w Katowicach pod sygn. XIII GC 20/21, w której wyrok zapadł 25 marca 2021 r.

Apelację od wyroku strona pozwana wniosła 19 maja 2021 r. i 4 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy przedstawił akta sprawy Sądowi Apelacyjnemu. W lipcu i sierpniu 2021 r. wpłynęła odpowiedź na apelację oraz dwa pisma procesowe stron. Skarżąca podniosła, iż z dostępnych informacji wynika, że od wpłynięcia apelacji do dnia składania skargi nie został wyznaczony termin, chociażby odległy. Skarżąca podkreśliła, że od czasu wpływu apelacji do Sądu minęło 16 miesięcy, w których poza wysłaniem odpisu apelacji w lipcu 2021 r. nie podjęto żadnych czynności, zaś okres przewlekłości nie wynika z działania pełnomocników ani stron. Wobec powyższego skarżąca uważa, iż w niniejszej sprawie doszło do przewlekłości polegającej w szczególności na braku wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej w okresie od sierpnia 2021 r. do października 2022 r.

Strona skarżąca podkreśliła, że chodzi o brak wyznaczenia terminu rozprawy a nie o termin, w którym rozprawa ma się odbyć. Na uwagę zasługiwał fakt, że sprawa dotyczy roszczeń z 2013 r. o rozstrzygnięcie których przeciwnik skarżącej wystąpił do Sądu w 2015 r. co oznaczana, że w niniejszej sytuacji prawomocny wyrok zapadnie dopiero po 8 latach od złożenia pozwu.

W ocenie skarżącej brak wyznaczenia terminu wyczerpuje znamiona bezczynności sądu. Skarżąca rozumie przy tym, że powyższe wynika najprawdopodobniej z braków kadrowych Sądu Apelacyjnego, jednak okoliczność ta nie może obciążać strony. „Zwłoka w przedmiotowym postępowaniu ma wprost przełożenie – w przypadku braku uwzględnienia apelacji za zasadną – wprost na obciążenie pozwanej znacznymi odsetkami także za okres, który nie powinien jej obciążać” (k. 4).

Skarżąca podniosła również, że stan zagrożenia epidemią nie może mieć znaczenia w sprawie, bowiem przepisy pozwalające na zawieszenie biegu terminów procesowych zostały uchylone przed doręczeniem apelacji Sądowi Apelacyjnemu.

Skarżąca wskazując podstawę prawną wniosła o zasądzenie minimalnej kwoty wskazanej w żądaniu skargi.

W odpowiedzi na skargę, pismem z 18 listopada 2022 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego), Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach zgłosił swój udział w sprawie oraz wniósł o oddalenie skargi w całości.

Prezes Sądu Apelacyjnego potwierdził wpływ do Sądu Apelacyjnego apelacji w dniu 13 maja 2021 r. oraz wskazał, że podjęto czynności związane z nadaniem jej biegu. W dniu 8 czerwca 2021 r. wpłynęła odpowiedź na apelację i akta zostały odłożone, jako oczekujące na wyznaczenie rozprawy według kolejności wpływu. Prezes Sądu Apelacyjnego podkreślił jednocześnie, że sprawa podlega rozpoznaniu według kolejności wpływu do czego zobowiązuje § 79 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych. Następnie Prezes Sądu Apelacyjnego przedstawił sytuację związaną z kształtowaniem się wpływu spraw do Sądu w latach 2019-2022 r. w repertorium ACa i AGa, przy czym wskazał, że w roku 2020 wpłynęło spraw 1587, z czego do załatwienia pozostało 1650, w roku 2021 wpłynęło 1997 spraw, a do załatwienia pozostało 1770. Natomiast w I połowie 2022 r. nastąpił wzrost wpływu o 36%. Prezes Sądu Apelacyjnego podkreślał, że taki wzrost spraw powoduje, że sędziowie nie są w stanie doprowadzić do likwidacji zaległości mając na uwadze to, iż bieżący wpływ jest trudny do przewidzenia, a w sposób istotny zwiększył się po przewie w prowadzeniu spraw w związku ze stanem epidemii. Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał, że doszło również do zmniejszenia ilości sędziów orzekających w wydziale co spowodowało, rozdzielenie spraw na pozostałych sędziów.

Prezes Sądu Apelacyjnego, powołując się na ustawę o skardze na przewlekłość postępowania i orzecznictwo ETPCz podkreślił, że skarga została wniesiona z upływem 12 miesięcy od uzupełnienia braków formalnych apelacji, które zostały uzupełnione 8 czerwca 2021 r., tym samym całe postępowanie w sprawie toczy się poniżej dwóch lat co w ocenie uczestnika nie spełnia wymogów przewlekłości postępowania.

Pismem z 5 grudnia 2022 r. skarżąca podtrzymała dotychczasowe stanowisko w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 75, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”) nie określa wprost granic temporalnych w ramach, których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. W świetle art. 2 ust. 2 ustawy ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,
2. charakter sprawy,
3. stopień faktycznej i prawnej złożoności sprawy,
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego,
5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest bezczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu

Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06 oraz 18 maja 2016 r., III SPP 53/16), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna beczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

Podkreślić ponadto należy, że prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiąc element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym m.in. w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm., dalej: „EKPCz”). Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość, stanowiło zresztą efekt stosowania EKPCz i wielokrotnego stwierdzenia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: „Trybunał”) naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Zauważyć należy, że na dzień rozpatrywania skargi przez Sąd Najwyższy, w której żądaniu błędnie oznaczono sygn. V AGa 603/15 wskazując, jednakże w skardze prawidłowe oznaczenie sprawy tj. V AGa 265/21, termin 12-miesięczny, licząc od dnia wpływu akt do Sądu Apelacyjnego w Katowicach, został przekroczony o 7 miesięcy, zaś Sąd Apelacyjny nie wyznaczył terminu rozprawy. Jednocześnie w sprawie nie można przyjąć, że jej charakter, stopień faktycznej i prawnej zawichości, a także zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania, miało wpływ na powyższe. W związku z tym Sąd Najwyższy stwierdził przewlekłość postępowania.

Dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelewantne pozostają argumenty Prezesa Sądu Apelacyjnego dotyczące zwiększonego wpływu spraw również związanego ze stanem epidemii, niewystarczającej obsady sędziów orzekających i rozdzielania spraw między pozostałych, a także rozpoznania spraw według kolejności wpływu. Zgodnie z przywołanym już art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu,

uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał i Sąd Najwyższy (zob. wyroki Trybunału: w sprawie *Sutter v. Szwajcaria* z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; w sprawie *Wasilewski v. Polska* z 21 grudnia 2000 r., skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Fakt, iż Prezes Sądu nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, naturalnie przekłada się na brak winy po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. Powyższe nie zwalnia jednak państwa z odpowiedzialności z tego tytułu. Jak bowiem stwierdził Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 30 października 2006 r., S 3/06: „prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi istotny element konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Adresatem konstytucyjnego nakazu rozpatrzenia sprawy w rozsądnym czasie są przede wszystkim same sądy. Należy jednak uwzględnić całokształt sytuacji faktycznej i wskazać, że konieczną gwarancją materialną prawa do rozstrzygnięcia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki są odpowiednie warunki organizacyjne umożliwiające sądom »terminową« realizację ich zadań. Dotyczy to w szczególności obsady kadrowej, zarówno jeśli chodzi o liczbę sędziów, jak i personel pomocniczy. Powinność zapewnienia odpowiednich warunków spoczywa w pierwszej kolejności na ustawodawcy oraz na organach władzy wykonawczej, szczególnie na Ministrze Sprawiedliwości”.

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącej, na jej żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2000 – 20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia

2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawodawca wprowadza przy tym zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości (art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie o skardze na przewlekłość, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W przedmiotowej sprawie skarżąca wniosła o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w minimalnej wysokości 2000 zł, przy czym nie przedstawiła żadnego uzasadnienia dla tego żądania, a jedynie wskazała podstawę prawną.

Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, wysokość sumy pieniężnej, o której mowa we wskazanym przepisie, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu jej wartości minimalnej na poziomie 2000 zł.

Biorąc pod uwagę powyższe, jak również okoliczność, że skarżąca, będąc dysponentem postępowania, wносиła o zasądzenie kwoty w wysokości 2000 zł Sąd Najwyższy, będąc związany żądaniem skarżącej, przyznał kwotę 2000 zł.

Na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, zwrócono skarżącej opłatę od skargi w wysokości 200 zł.

Skarżąca wniosła o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach. Przedmiotowa skarga związana jest z przewlekłością postępowania przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach (V AGa 265/21). Sąd Najwyższy wskazuje przy tym, że można dochodzić zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, jednakże od uczestnika postępowania, z którym

niniejsza skarga jest związana. Mając na uwadze powyższe oraz związanie Sądu Najwyższego żądaniem skarżącej, wniosek o zwrot kosztów zastępstwa procesowego podlega oddaleniu.

[as]

I.n